

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
parlamentin ja neuvoston asetukseksi (EAKR-asetus)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella
lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen
komission 14 heinäkuuta 2004 tekemä ehd-

tus parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eu-
roopan aluekehitysrahastosta.

Helsingissä päivänä lokakuuta 2004

Alue- ja kuntaministeri *Hannes Manninen*

Aluekehitysjohdaja Mårten Johansson

KOMISSION EHDOTUS PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN ALUEKEHITYSRAHASTOSTA (KOM (2004) 495 LOPULLIN EN)

1. Yleistä

Komissio antoi heinäkuun 14 päivänä neuvostolle unionin alue- ja rakennepolitiikan uudistusta koskevat asetusehdotukset. Hallitus on kirjelmässään eduskunnalle 14.10.2004 arvioinut laajemmin uudistuksen sisältöä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa ja koheesiorahastoa koskevan yleisasetusehdotuksen (KOM (2004) 492 lopullinen) perusteella. Euroopan unionin rakennerrahastoja on kolme, joista alue- ja rakennepolitiikan toimenpanossa merkittävin on Euroopan aluekehitysrahasto. Tässä kirjelmässä arvioidaan komission esittystä parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan aluekehitysrahaston säännöksi (KOM (2004) 495 lopullinen).

Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) tehtävät perustuvat perustamissopimuksen artiklaan 160. Artiklan 162 nojalla neuvosto tekee aluekehitysrahastoa koskevat päätökset yhdessä parlamentin kanssa soveltaen artiklan 251 mukaista yhteispäätösmenettelyä. Euroopan aluekehitysrahaston tarkoituksena on myötävaikuttaa keskeisimmän alueellisen epätasapainon poistamiseen yhteisössä osallistumalla kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden kehittämiseen ja rakenteelliseen mukauttamiseen sekä taantuvien teollisuusalueiden uudistamiseen.

2. Asetusehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahastosta määrittelee rahaston tehtävät ja tuettavan toiminnan laajuuden konvergenssi-, alueellinen kilpailukyky ja työllisyys- sekä eurooppalainen alueellinen yhteistyö-tavoitteissa. Se sisältää määräykset kaupunki- ja maaseutualueiden, kalastuksesta riippuvien alueiden, merentakaisen alueiden ja luonnonhaitoista kärsivien alueiden huomioon ottamisesta. Se sisältää myös säännökset eurooppalainen alueellinen yhteistyö-tavoitteen toimeenpanosta.

3. Yksityiskohtaista tarkastelua

3.1. Rahaston tehtävä ja tuettavan toiminnan laajuus

Euroopan aluekehitysrahaston tuella vahvistetaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista koheesiota pienentämällä alueellisia kehittyneisyyseroja sekä tuetaan aluetalouksien rakenteellista kehittämistä ja sopeutusta mukaan lukien taantuvien teollisuusalueiden rakenteen muuttaminen. Tarkoituksena on tukea unionin tavoitteiden toteuttamista, erityisesti kilpailukykyä ja innovaatioiden vahvistamista, kes-

tävien työpaikkojen luomista sekä ympäristön kannalta kestävän kasvun edistämistä.

Komission asetusehdotus korostaa tuen keskittämistä rajalliseen määrään painopisteitä, erityisesti alueellisen kilpailukykyä ja työllisyys-tavoitteissa. Uusi näkökulma asetusehdotuksessa on sosiaalisen koheesion lisääminen. Ympäristöön liittyvät toimenpiteet korostuvat asetusehdotuksessa.

EAKR:n tuki kohdistetaan tuotannollisiin investointeihin, infrastruktuurin parantamiseen, kehittämiss-hankkeisiin ja uusiin toimintamuotoihin sekä tekniseen apuun. Suuret ympäristö- ja infrastruktuurihankkeet rahoitetaan koheesiorahastosta. Koheesiorahasto tukee toimenpiteitä jäsenvaltioissa, joiden bruttokansatulo on alle 90 % yhteisön keskiarvosta.

3.2. Konvergenssitavoite

Konvergenssitavoite sisältää laajan valikoiman toimenpiteitä, jotka huomioivat alueiden erilaiset tarpeet. Tarkoituksena on lisätä ja ottaa tehokkaampaan käyttöön aluekehittämisen resursseja ja käynnistää kokonaisvaltaisia ja kestävän kehityksen mukaisia aluekehitysprosesseja. Asetusehdotus painottaa nykyiseen asetukseen verrattuna enemmän tutkimusta, innovaatioita ja ympäristöön ja teknologiaan liittyvien riskien ehkäisyä. Infrastruktuurin kehittäminen säilyy edelleen tärkeänä painopisteenä.

Tuettavat toimenpiteet kohdistuvat tutkimukseen ja tuotekehitykseen, innovaatioihin ja yrittäjyyteen, tietoyhteiskuntaan, ympäristöön, riskien ehkäisyyn, matkailuun, liikenneinvestointeihin, energiatalouteen, koulutusinvestointeihin, terveyteen liittyviin investointeihin ja suoriin tukiin pk-yrityksille.

Tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyen EAKR-varoin tuetaan erityisesti alueellisen tutkimus- ja kehityskapasiteetin vahvistamista ja pk-yritysten roolia alueellisessa kehittämisessä. Tässä tarkoituksessa EAKR:n tuella edistetään pk-yritysten T&K-toimintaa, teknologian siirtoa, pk-yritysten sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteyksiä, verkostojen ja klusterien kehittämistä sekä liiketoiminta- ja teknologiapalveluiden tarjontaa pk-yrityksille. EAKR:n tuella edistetään myös yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa uusien rahoitusinstrumentein. Tietoyhteiskuntakehityksen nopeuttamiseksi EAKR tukee paikallista sisällön, palveluiden ja sovellutusten kehittämistä sekä julkisten on-line-palveluiden saatavuutta sekä tieto- ja viestintätekniikan tehokasta käyttöä pk-yrityksissä.

Ympäristötoimenpiteet sisältävät muun muassa jätehuoltoon, vesihuoltoon, kaupunkien jätevesien hoi-

toon ja ilman laatuun liittyviä investointeja, yhden- nettyä saastumisen ehkäisyä, pilaantuneiden maa- alueiden kunnostusta sekä luonnon monimuotoisuu- den edistämistä ja luonnonsuojelun toimenpiteitä. Riskien ehkäisy tähtää luontoon ja teknologiaan liit- tyvien riskien ja uhkien ehkäisemiseen ja hallitsemi- seen. Luonnonarvoja ja kulttuuripääomaa voidaan tukea kestävän matkailun kehittämiseksi. Kulttuuri- perintöä voidaan suojella ja vahvistaa taloudellisen toiminnan tukemiseksi ja matkailupalveluiden laa- dun parantamiseksi.

Liikenneinvestoinneilla voidaan rahoittaa muun mu- assa TEN-verkostoja sekä kestävän ja puhtaan ka u- punkiliikenteen strategioita ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Energia-alalla kehitetään muun mu- assa TEN-verkostoja ja parannetaan energiatehok- kuutta ja edistetään uusiutuvien energialähteiden hyväksikäyttöä.

Lisäksi rahoitetaan koulutusinvestointeja alueiden vetovoimaisuuden ja elämän laadun lisäämiseksi, investointeja terveyspalveluiden parantamiseksi sekä suoria investointitukia pk-yrityksille työpaikkojen luomiseksi ja säilyttämiseksi.

Konvergenssitavoitteen tuettavan toiminnan alaa vastaavat nykyisen EAKR-asetuksen mukaiset toi- minnan alat. Näitä ovat yritysten tuotantoympäristö, tutkimus ja teknologia, tietoyhteiskunta, matkailu ja kulttuuri, ympäristön suojelu ja parantaminen sekä miesten ja naisten välinen tasa-arvo. Voimassa ole- van asetuksen ja asetusehdotuksen välillä on kuiten- kin sisällöllinen painotusero. Nykyinen asetus koros- taa alueiden taloudellisen kehityksen ja työpaikkojen luomiseen ja säilyttämiseen tähtäävien tuottavien ja infrastruktuuri-investointien rahoittamista. Ase- tusehdotus nostaa vahvasti esille alueellisen tekn o- logisen tutkimuksen ja tuotekehityksen sekä alueel- listen innovaatiojärjestelmien kehittämisen ja yrittä- jyyden edistämisen, joka sisältää muun muassa tek- nologian siirron, yritysten verkottumisen ja klusterit.

3.3. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys – tavoite

Euroopan aluekehitysrahaston toimet alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa keskittyvät kolmeen pääteemaan, jotka ovat innovaatiot ja osaamispohjainen talous, ympäristö ja riskien ehkä i- sy sekä liikenneverkostojen ja tieto- ja viestintätekn- iikkapalvelujen saavutettavuus.

Innovaatio- ja osaamispohjainen talous käsittää alu- eellisten innovaatiostrategioiden suunnittelun ja to- teuttamisen. Siihen kuuluvat erityisesti alueellisen tutkimuksen ja teknologisen kehittämisentukeminen sekä innovaatiokapasiteetin vahvistaminen, pk- yritysten innovaatioiden kannustaminen (mukaan lukien yritysten ja yliopistojen välisten yhteistyö- verkostojen edistäminen sekä pk-yritysten liiketoim-innan verkostojen ja klustereiden tukeminen), yrittä- jyyden edistäminen sekä uuden rahoitusvälineiden

ja hautomopalveluiden luominen tietointensiivisten yritysten synnyttämiseksi tai niiden laajentamiseksi.

Ympäristö ja riskien ehkäisy sisältää toimet, joilla edistetään erityisesti investointeja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseksi, kehitetään Natura 2000 -ohjelmaan ja luonnon monimuotoisuuden liit- tyvää infrastruktuuria kestävän taloudellisen kehiti- tymisen ja maaseutualueiden elinkeinollisen moni- puolistumisen edistämiseksi, parannetaan energiate- hokkuutta, kehitetään uusiutuvaa energiatuotantoa, edistetään kaupunkialueiden kestävän julkisen lii- kenteen kehittämistä sekä luodaan ja toteutetaan suunnitelmia ja toimia ympäristöön ja teknologiaan liittyvien riskien ja uhkien ehkäisemiseksi ja hallit- semiseksi.

Saavutettavuuteen liittyvät toimenpiteet jakaantuvat infrastruktuurin kehittämiseen sekä tieto- ja viestintä- tekniikan hyväksikäytön edistämiseen pk- yrityksissä. Liikenneinfrastruktuurissa parannetaan kaupunkikeskusten ulkopuolisten alueiden saavutet- tavuutta talouden kannalta merkittäviin liikenne- ja tietoliikennepalveluihin. Lisäksi voidaan tukea alempiasteisten liikenneverkkojen vahvistamista se- kä tietotekniikkapalvelujen saatavuutta.

Asetusehdotuksen mukaista teknologian tutkimusta ja tuotekehitystä sekä alueellisten innovaatiojärje- stelmien kehittämistä ja yrittäjyyden edistämistä on voitu toteuttaa myös nykyisellä ohjelmakaudella. Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa näitä toimia painotetaan enemmän kuin nykyisissä tavoite 1- ja 2-ohjelmissa.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa rahoitettaviksi esitetyt toimenpiteet ovat suppeampia kuin nykyisessä EAKR-asetuksessa yritysten kehiti- tämisen, matkailun, kulttuurin ja ympäristön osalta.

3.4. Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoite

Rajat ylittäviä taloudellisia ja sosiaalisia toimintoja kehitetään yhteisten alueellisten kestävän kehityksen strategioiden avulla. Yritystoimintaa pyritään edis- tämään kehittämällä pienyrityksiä, turismia, kulttuu- ria ja rajat ylittävää kaupankäyntiä. Samoin pyritään edistämään ympäristön yhteistä suojelua ja hoitoa, vähentämään eristyneisyyttä kehittämällä liikenne- ja tietoliikenneverkkoja ja -palveluja sekä rajat ylit- täviä vesi-, jätevesi- ja energiajärjestelmiä. Lisäksi pyritään kehittämään infrastruktuurin yhteensop i- vuutta ja yhteiskäyttöä sekä kapasiteettia erityisesti terveys-, kulttuuri- ja koulutussektoreilla.

EAKR:n avulla voidaan myös edistää rajat ylittävien työmarkkinoiden yhdentymistä, paikallisten työll i- syysaloitteiden syntyä, tasavertaisia mahdoll i- suuksia, koulutusta ja sosiaalista integraatiota tai koheesiota sekä T&K:n inhimillisten resurssien ja palvelujen jakamista.

Rahoitettava toiminta on paljolti samansisältöistä kuin nykyiselläkin kaudella. Rahoitettavien toimenpiteiden luettelo ei ole kattava. Se käsittää pääasialliset tuettavan toiminnan alat. On kuitenkin huomattava, että eräät nykyisissä sääöksissä mainitut toiminta-alat on jätetty tuettavan toiminnan ulkopuolelle. Sellaisia ovat kaupunkien, maaseudun ja rannikkoalueiden kehittäminen, yhteistyö oikeus- ja hallintoasioissa sekä kansalaisten ja instituutioiden välinen yhteistyö (nk. people-to-people-toiminta).

Valtioiden välistä yhteistyötä, mukaan lukien meriraja-alueiden kahdenvälinen yhteistyö, kehitetään rahoittamalla verkostoja ja toimintoja, jotka vaikuttavat integroituihin alueelliseen kehittämiseen. Yhteistyössä korostuvat vesihuolto, saavutettavuuden parantaminen, riskien ja uhkien ehkäisy sekä tiede- ja teknologiaverkoston luominen. Vesihuolto sisältää joki- ja rannikkoalueiden, merellisten voimavarojen sekä vesivarojen ja suoalueiden suojelun ja hoidon.

Saavutettavuutta parannetaan investoimalla TEN-verkkojen rajat ylittävälle osuudelle sekä kehittämällä paikallista ja alueellista pääsyä kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin. Lisäksi vahvistetaan kansallisten ja alueellisten järjestelmien välistä toimivuutta ja edistetään kehittyneiden yhteyksien ja informaatioteknologioiden syntymistä.

Riskien ja uhkien ehkäisy sisältää meriturvallisuuden edistämisen ja tulvavahinkojen ennaltaehkäisyn, meri- ja sisävesialueiden saastumisen ehkäisyn sekä eroosion, maanjäristysten ja lumivyöryjen ennaltaehkäisyn ja suojautumisen. Ohjelmien avulla voidaan kehittää infrastruktuuria, laatia ja toteuttaa valtioiden välisiä avustussuunnitelmia ja tarjota välineitä niiden toteuttamiseen. Lisäksi voidaan kehittää yhteisiä riskienhallintajärjestelmiä ja välineitä, joilla tutkitaan, ennaltaehkäistään, seurataan ja valvotaan luontoon ja teknologiaan liittyviä riskejä ja uhkia.

Tiede- ja teknologiaverkoston luominen liittyy alueiden tasapainoiseen kehittämiseen. Se sisältää yliopistojen välisten verkostojen muodostamisen ja pääsyn tieteellisen tiedon lähteille, teknologian siirron T&K-palvelujen ja korkeatasoisten kansainvälisten T&K-keskusten välillä, valtioiden välisen konsortion luomisen T&K-resurssien vaihdolle, teknologian siirto-organisaatioiden välisen vaihtotoiminnan sekä pienyritysten T&K-toiminnan tukemiseen suunnattujen yhteisten rahoitusvälineiden kehittämisen.

Valtioiden välisen yhteistyön osalta rahoitettavan toiminnan sisältö muuttuu eniten. Sisällössä korostuvat aikaisempaa enemmän unionin tasoiset periaatteet ja painotusalat. Aiemmin keskeinen aluesuunnittelunäkökulma on jäämässä taka-alalle. Enää ei mainita aluekehitysstrategioiden laatimista, kaupunkien välistä yhteistyötä eikä kaupunkien ja maaseudun yhteistyötä, ei liioin luonnonvarojen ja kulttuuriperinnön hoitoa ja hyödyntämistä. Sen sijaan koroste-

taan aikaisempaa enemmän riskien ja uhkien ehkäisy sekä erityisesti tiede- ja teknologiaverkoston luomista. Toinen muutos on, ettei investointien suuruutta ole rajattu kuten nykyisellä kaudella. Mahdollisuus rahoittaa merellisten alueiden välistä kahdenvälistä yhteistyötä avattiin tarkistettaessa nykyisen ohjelmakauden Interreg-suuntaviivoja vuonna 2004. Siitä ei vielä ole käytännön kokemuksia.

Aluepolitiikan vaikuttavuutta vahvistetaan edistämällä verkostoitumista ja kokemusten vaihtoa alue- ja paikallisviranomaisten välillä. Toiminnan sisältö kytetään alueellinen kilpailukyky ja työllisyys – tavoitteen keskeisiin toimiin. Tarkoitus on myös rahoittaa koko unionin kattavia verkostoyhteistyöohjelmia ja -toimintoja, jotka koskevat tutkimusta, tietojen keruuta sekä unionin kehitystrendien havainnointia ja analysointia.

Tämän mukaan nykyinen Interreg IIIC –nimikkeellä toteutettu alueiden välinen yhteistyö jatkuisi uudella kaudella, kuitenkin sisällöltään kohdennetumpana. Nykyinen Interreg IIIC:n toiminta-ala on hyvin laaja, tulevaisuudessa tämän tyyppinen toiminta kytetään Lissabonin ja Göteborgin strategioiden toteuttamiseen ja kaupunkiulottuvuuteen. Lisäksi jatketaan INTERACT- ja ESPON-ohjelmien tyyppistä toimintaa.

3.5. Tukikelpoisuus

Kustannusten tukikelpoisuussäännöt määrittellään kansallisesti lukuun ottamatta eräitä poikkeuksia, jotka esitetään rahastokohtaisissa asetuksissa. EAKR:n osalta tukikelpoisia eivät ole arvonlisävero, lainojen korkokustannukset, maa-alueen hankinnassa osa, joka ylittää 10 % hankkeen tukikelpoisista kokonaiskustannuksista, asunnot eikä ydinvoimaloiden purkamisen. Arvonlisäveron tukikelpoisuuden osalta on kyse muutoksesta nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Nykyisellä ohjelmakaudella arvonlisävero on hyväksyttävä silloin, kun se on lopullinen kustannus hankkeen toteuttajalle.

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen osalta tukikelpoisuutta käsitellään luvussa 4.6.

3.6. Kaupunkiulottuvuus

Rahastosta tuetaan osallisuutta ja integroitua lähestymistapaa korostavien strategioiden toteuttamista kaupunkiseuduille ominaisten taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöongelmien helpottamiseksi ja ratkaisemiseksi. Edistettäessä yrittäjyyttä, paikallista työllisyyttä ja yhteisön kehitystä toiminta voi sisältää fyysisen ympäristön kunnostamista, vanhojen teollisuusalueiden jälleenrakentamista, kulttuurihistoriallisen perinnön suojelua ja kehittämistä. Lisäksi voidaan rahoittaa varautumista väestörakenteen muutoksista aiheutuviin uusiin palvelutarpeisiin. EAKR:sta voidaan rahoittaa ESR:n toimialaan kuuluvia kaupunkihankkeita 10 %:iin saakka toimintalinjatasolla alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –

tavoitteessa. Yleinen sääntö on, että EAKR voi rahoittaa ESR:n toimialaan kuuluvia toimenpiteitä 5 %:iin saakka.

3.7. Maaseutualueet sekä kalastuksesta riippuvaiset alueet

Jäsenvaltioiden ja alueiden tulee varmistaa EAKR-osarahoitteisten ohjelmien ja niiden toimien täydentävyys ja yhdensuuntaisuus maaseudun kehittämisrahaston (EAFRD) ja kalatalousrahaston (EFF) ohjelmien ja toimenpiteiden kanssa. EAKR:n tuen tulee tällöin keskittyä alueiden taloudellisen rakenteen monipuolistamiseen. Toimenpiteet liittyvät infrastruktuurin kehittämiseen saavutettavuuden parantamiseksi, telekommunikaatioverkostojen ja palveluiden levittämiseen maaseutualueille, maatalouden ja kalatalouden ulkopuolisten uusien elinkeinojen kehittämiseen, kaupunkien ja maaseutualueiden yhteyksien vahvistamiseen sekä matkailun ja maaseutukohteiden kehittämiseen.

3.8. Luonnonhaitoista kärsivät alueet

EAKR-osarahoitteisissa alueellisissa ohjelmissa tulee erityisesti huomioida yleisasetusehdotuksen artiklan 52 mukaiset maantieteellisistä ja luonnonhaitoista kärsivät alueet ja niiden erityisongelmat. Tämä tarkoittaa muun muassa harvaan asuttujen (alle 50 asukasta neliökilometrillä) tai erittäin harvaan asuttujen (alle 8 asukasta neliökilometrillä) alueiden huomioon otamista.

EAKR:n tukea voidaan kohdistaa luonnonhaitoista kärsivillä alueilla investointeihin, joilla parannetaan saavutettavuutta, edistetään kulttuuriperintöön liittyviä taloudellisia toimintoja sekä luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä ja kehitetään matkailua.

Nykyisessä asetuksessa mainitaan vain saariasemasta, eristyisyydestä ja syrjäisyydestä johtuvista rakenteellisista haitoista kärsivien alueiden ja yhteisön keskusalueiden välisten yhteyksien parantaminen.

3.9. Syrjäiset merentakaiset alueet

Euroopan aluekehitysrahastosta voidaan myöntää toimintatukea syrjäisimmille merentakaisille alueille etäisyyksistä aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseksi. Tukea voidaan myöntää kuljetuskustannuksiin ja -palveluihin sekä varastointikustannuksiin lukuun ottamatta perustamissopimuksen liitteen 1 mukaisten maataloustuotteiden kuljetuksia ja varastointia.

4. Eurooppalainen alueellinen yhteistyö – tavoitteen ohjelmatyö ja hallinnointi

Asetusehdotuksessa (artiklat 12 – 22) annetaan eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen osalta tarkempia sääntöjä toimenpideohjelmien sisällöstä, tukikelpoisuudesta, hallinnoinnista, seurannasta ja

valvonnasta sekä hankkeista ja toimenpiteistä. Vastavia säännöksiä konvergenssi- sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteiden osalta sisältyy rakennerahastojen yleisasetusehdotukseen ja niitä käsitellään sitä koskevassa hallituksen kirjelmässä.

4.1. Toimenpideohjelmien sisältö

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen osalta ohjelmien sisältö kuvataan EAKR-asetuksessa, kun se konvergenssi- sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen osalta on kuvattu yleisasetusehdotuksessa. Sisältö on kuitenkin pitkälti sama. Erona ovat seuraavat asiat: kansallista strategista viitekehystä ei tarvitse ottaa huomioon esitettäessä peruste luja toimintalinjojen valinnalle, tavoitteiden määrittelyssä ei ole mainittu suhteellisuuspäätteen huomioonottamista, ohjelmassa esitetään yksi rahoitussuunnitelma ilman jäsenvaltiokohtaista jakoa, ei vaadita kuvausta siitä, miten toimenpideohjelma täydentää maaseudun kehittämishastosta ja kalatalousrahastosta rahoitettuja toimenpiteitä eikä myöskään vaadita kuvausta järjestelmämukaisuutta arvioivasta toimielimestä. Toimenpiteet kuvataan toimintalinjatasolla.

4.2. Viranomaiset ja valvontajärjestelmät

Asetusehdotuksessa annetaan toiminnan ylikansallisen luonteen edellyttämiä yleisasetuksen säännöksiä tarkentavia ja täydentäviä säännöksiä hallinnosta ja valvonnasta.

Säännöksissä korostetaan yhteisten menettelyjen ja rakenteiden tarvetta viranomaisten nimeämisessä. Jäsenvaltiot nimeävät yhden hallintoviranomaisen, yhden varmennusviranomaisen ja yhden tarkastusviranomaisen siitä jäsenvaltiosta, jossa hallintoviranomainen sijaitsee. Varmentamisviranomainen vastaanottaa myös maksut komissiosta ja lähtökohtaisesti maksaa varat päähakijalle. Jäsenvaltiot perustavat yhteisen hallintoviranomaista ja seurantakomiteaa avustavan teknisen sihteeristön, joka sijaitsee hallintoviranomaisen yhteydessä.

Menettelyt vastaavat nykyisiä säännöksiä ja käytäntöä. Erona on, että maksuviranomaisen sijasta tulee perustaa varmennusviranomainen ja tarkastusviranomainen. Erona nykyisiin Interreg-suuntaviivoihin ei erikseen mainita, että mainitut elimet hoitavat kyseiset tehtävät yhdessä tai erikseen. Nykyisissä säädöksissä ei mainita, että teknisen sihteeristön tulisi sijaita hallintoviranomaisen yhteydessä.

Tarkastusviranomaisen tueksi tulee perustaa erityinen ”tarkastajien ryhmä”, joka koostuu jokaisen ohjelmaan osallistuvan jäsenvaltion tarkastusviranomaisen edustajasta. Ryhmä mm. hyväksyy ohjelmaa koskevan tarkastusviranomaisen loppuraportin. Vastaavaa säädöstä ei ole tällä hetkellä, mutta erityisesti sellaisissa ohjelmissa, joissa on mukana useampia jäsenmaita (Interreg IIIB, Interreg IIIC, IN-

TERACT, ESPON) on tällaisia ryhmiä perustettu. Asetusehdotuksen mukaan ne olisivat pakollisia kaikissa ohjelmissa.

Hallintoviranomainen hoitaa kaikki yleisasetus kassa mainitut velvollisuudet lukuun ottamatta niitä, jotka koskevat hankkeiden ja menojen säännönmukaisuutta ja yhdenmukaisuutta kansallisiin ja yhteisön säännöksiin. Tältä osin hallintoviranomaisen velvollisuudet rajoittuvat sen tarkistamiseen, että edunsaajien menot ovat tilintarkastajan hyväksymiä. Menettelyä on sovellettu jo tällä ohjelmakaudella.

Menojen todentamiseksi jokaisen jäsenvaltion varmistettava, että tukitoimien hallinnassa noudatetaan sovellettavaa yhteisön sääntelyä ja että niiden käyttöön saatetut varat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti. Lisäksi on todistettava, että komissiolle esitetyt ilmoitukset menoista ovat asianmukaisia ja huolehdittava, että ne on laadittu todennettavissa oleviin tosittaisiin perustuvan kirjanpitojärjestelmän mukaan. Niissä tapauksissa, joissa menot voidaan varmistaa ainoastaan hanketasolla, tarkastuksen suorittaa päähakijan tilintarkastaja tai hallintoviranomainen. Tämän lisäksi jokaisen jäsenvaltion on varmistettava, että menot voidaan varmentaa hyväksytyjen tilintarkastajien toimesta kahden kuukauden välein.

Varmentamisviranomaisella on oikeus periä päähakijalta takaisin mikä tahansa epäsäännönmukaiseksi havaittu summa. Muut hakijat korvaavat epäsäännönmukaiseksi havaitun summan päähakijalle hankkeen sisäisen sopimuksen mukaisesti. Mikäli päähakija ei saa perittyä summaa takaisin muilta hakijoilta, jäsenvaltiot joiden alueella kyseiset hakijat sijaitsevat, korvaavat summan varmentamisviranomaiselle.

4.3. Rajat ylittävän yhteistyön eurooppalainen yhteenliittymä

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa toteutettavaan toimenpideohjelmaan osallistuvat jäsenvaltiot voivat käyttää hyväkseen erillisen asetuksen suoma mahdollisuutta perustaa rajat ylittävän yhteistyön eurooppalainen yhteenliittymä (EGCC) ja antaa sille vastuu ohjelman hallinnosta. Se vastaisi tällöin hallintoviranomaisen ja teknisen sihteeristön tehtävistä. Jokainen jäsenvaltio kantaisi kuitenkin edelleen rahoituksellisen vastuun.

Kyseessä olisi uusi oikeudellinen väline. Komission asetusehdotusta rajat ylittävän yhteistyön eurooppalaisesta etuyhtymästä tullaan käsittelemään erillisessä kirjelmässä.

4.4. Hankkeiden valinta

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteen raja-alueyhteistyöhankkeissa ja valtioiden välisen yhteistyön hankkeissa tulee olla edunsaajia vähintään kahdesta maasta ja jokaisessa hankkeessa tulee to-

teutua vähintään kaksi seuraavista yhteistyötavoista: yhteinen kehittäminen, täytäntöönpano, henkilöstö ja rahoitus. Valtioiden välisen yhteistyön hankkeita voidaan kuitenkin toteuttaa yksittäisessä jäsenvaltiossa, jos voidaan osoittaa niiden kuuluvan vähintään kahdessa jäsenvaltiossa toteutettavaan kokonaisuuteen. Verkostohankkeissa tulee olla vähintään kolme edunsaajaa kolmelta alueelta kahdesta jäsenvaltiosta ja jokaisessa hankkeessa tulee toteutua vähintään kaksi edellä ensimmäisessä kappaleessa kuvatuista yhteistyötavoista.

Seurantakomitea vastaa hankkeiden valinnasta. Toistaiseksi on epäselvää, onko tätä määräystä tarkoitettu tulkita siten, että seurantakomitean tehtävänä voi olla ainoastaan hankkeiden valintakriteerien vahvistaminen, ja itse valintaprosessi voidaan tarpeen mukaan antaa muiden toimielinten tehtäväksi.

4.5. Päähakijan velvollisuudet

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa jokaisella hankkeella tulee olla päähakija, joka tekee yhteistyösopimuksen hankkeen muiden edunsaajien kanssa. Tällä varmistetaan hankkeen moitteeton varainhoito mukaan lukien toimenpiteet epäsäännönmukaisuustapauksissa. Lisäksi päähakija on vastuussa koko hankkeen toteuttamisesta ja varmistaa, että hankkeen menot ovat hyväksytyt hankesuunnitelman mukaisia. Päähakija tarkistaa, että kaikkien edunsaajien menot ovat tilintarkastajien hyväksymiä ja vastaa EAKR-rahoituksen maksamisesta muille hankkeen edunsaajille.

Täytäntöönpanosäännöt jokaiselle hankkeelle sovitetaan päähakijan ja hallintoviranomaisen välisessä sopimuksessa.

4.6. Tukikelpoisuussäännöt ja menojen todentaminen

Komissiolle on jäsenvaltioiden aloitteesta mahdollisuus antaa kansalliset säännökset korvaavia tukikelpoisuussääntöjä eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa. Näistä yhteisistä säännöistä säädetään komission asetuksella. Säännös on uusi.

Edunsaajien menojen laillisuuden ja säännönmukaisuuden toteavat ulkopuoliset tilintarkastajat. Edunsaajilla on vastuu esittämiensä menojen todenperäisyydestä.

4.7. Hankkeisiin liittyvät erityisolosuhteet

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa on raja-alueyhteistyön osalta erityistapauksissa mahdollista, että 20 % toimenpideohjelman rahoituksesta voidaan myöntää ohjelma-alueisiin rajoitettuille NUTS III tason alueille. Myös valtioiden välisessä yhteistyössä on erityistapauksissa mahdollista, että 20 % toimenpideohjelman rahoituksesta voidaan myöntää hankkeille, joissa on kumppaneita ohjelma-alueen ulkopuolelta. Lisäksi raja-alue- ja valtioiden

välisessä yhteistyössä EAKR:llä voidaan rahoittaa menoja, joita on syntynyt toteuttaessa hankkeita tai hankkeiden osia EU:n ulkopuolisilla alueilla sillä edellytyksellä, että ne hyödyttävät yhteisön aluetta. Tämä on periaatteellinen muutos, joka helpottaa ulkorajaohjelmien täytäntöönpanoa. Rahoitus voi olla enintään 10 % toimenpideohjelmalle myönnetystä EAKR-rahoituksesta. Jäsenvaltiot varmistavat näiden menojen laillisuuden ja säännönmukaisuuden.

5. VAIKUTUKSET

Asetusehdotuksessa konvergenssitavoitteen ensisijaisesti tuettava toiminta sisältää ne toimet, joita toteutetaan nykyisissä Suomen tavoite 1 ja tavoite 2 –ohjelmissa. On epäselvää, missä määrin asetusehdotuksen artiklojen 4 – 6 toimenpideluettelot ovat tyhjentyviä. Asetusehdotus vaikuttaa tulevien konvergenssitavoitteen toimenpideohjelmien sisältöön korostamalla aiempaa enemmän alueellisen tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittämistä ja yrittäjyyden edistämistä mukaan lukien teknologian siirto, yritysten verkottuminen ja klusterit.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa tutkimus- ja teknologinen kehittäminen sekä alueellisten innovaatiojärjestelmien kehittäminen ja yrittäjyys korostuvat merkittävästi verrattuna nykyisiin tavoite 1 ja tavoite 2 –ohjelmiin. Kyseinen teema käsittää muun muassa yritysten ja yliopistojen välisen yhteistyöverkostojen edistämisen ja pk-yritysten liiketoiminnan tukemisen. Toistaiseksi on epäselvää, voidaanko yritysten ja yliopistojen yhteistyöverkostojen tulkitta tarkoittavan yliopistojen ja korkeakoulujen ohella myös muita koulutusorganisaatioita, kuten ammattikorkeakouluja ja ammatillisia oppilaitoksia. Suomessa on hyvät edellytykset teeman edistämiseksi, koska siihen liittyviä toimintamalleja ja tukijärjestelmiä on jo toteutettu, esimerkiksi osaamiskeskusohjelmassa ja teknologiapolitiikassa.

Jotta pystytään paremmin arvioimaan asetusehdotuksen vaikutukset alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen EAKR-toimenpiteiden sisältöön, tulee komissiolta saada vielä täsmennyksiä rahoitettavista toimenpiteistä koskien investointeja, jotka liittyvät esimerkiksi osaamiseen ja innovaatioihin, koulutukseen ja kulttuuriin sekä tietoliikenneyhteyksien ja palveluiden kehittämiseen.

Suorat investointituet ovat olleet kuluvalle ohjelmakaudella yksi tärkeimmistä keinoista uusien työpaikkojen luomisessa sekä säilyttämisessä. Alueellisen valtion tuen sääntelyä ja investointitukia on käsitelty yleisasetusehdotuksesta annetussa kirjelmässä.

Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa priorisoitavien ympäristöhankkeiden toimenpidevalikoima on suppeampi kuin konvergenssitavoitteessa. Siitä puuttuu monia Suomelle tärkeitä toimenpiteitä, joita ovat mm. kulttuuriympäristön ja raken-

nusperintökohteiden kunnos taminen, kulttuurimaisemien hoito, luonnonympäristön kunnostaminen, luonto- ja kulttuurimatkaileminen, vesihuolto ja vesien kunnostaminen, jätteiden käsittely sekä kierrätys ja lajittelu.

Komissio esittää Natura 2000 –verkoston rahoittamista koskevassa tiedonannossaan (11590/04 (KOM(2004)321 lopullinen), että jäsenvaltiot voisivat saada yhteisörahoitusta Natura 2000 –verkostoon nykyisistä rahoitusvälineistä. Keskeisellä sijalla olisivat maaseudun kehittämisrahasto sekä aluekehitys- ja koheesiorahastot. Komissio esittää lisäksi, että ympäristöalan rahoitusvälineellä (LIFE+) voitaisiin täydentää edellä mainittuja rahoitusvälineitä.

Suomen Natura 2000 –verkosto on maamme luonnolosuhteista johtuen laaja ja alueita on runsaasti eri puolella Suomea. Natura 2000 –verkostoa ei mainita erikseen konvergenssitavoitteen toimenpidevalikoimassa. Asetusehdotuksen mukaan alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa Natura 2000 –alueiden osalta ensisijaisista on niihin kytkeytyvän infrastruktuurin kehittäminen.

Konvergenssitavoitteessa tuetaan Euroopan laajuisten verkostojen kehittämistä ja alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa alempiasteisten verkostojen kehittämisestä. Liikenteen osalta ei Suomessa ole toteutettu nykyisissä tavoite 1- ja 2 –ohjelmissa Euroopan laajuisia verkostoja. Tältä osin ei aiheutuisi muutoksia ohjelmien sisältöön.

Suomen tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmissa myönnetystä rahoituksesta (EAKR + kansallinen julkinen rahoitus) 25 % on koskenut yksittäisten yritysten tukemista suoralla investointituella. Yritysten ja niiden toimintaympäristön kehittämiseen on kohdistunut 10 % rahoituksesta, samoin kuin tutkimukseen ja teknologiseen kehittämiseen. Osaamisen, koulutuksen ja kulttuurin osuus on noin 10 %, kuten myös työllisyystoimenpiteiden. Yhdyskuntien toimivuuden ja vetovoimaisuuden parantamiseen on käytetty 20 % varoista. Ympäristöön on liittynyt 10 % rahoituksesta. Asetusehdotuksen mukaan *alueellinen kilpailukyky ja työllisyys* –tavoitteen ohjelmissa painopisteenä on innovaatiojärjestelmien, teknologian ja osaamisintensiivisen talouden kehittäminen sekä siihen liittyvän yritystoiminnan edistäminen. Lisäksi painopisteenä ovat ympäristötoimenpiteet ja riskien ehkäisy sekä saavutettavuuden parantaminen. Nykyiseen ohjelmakauteen verrattuna voimakkaampi painopisteytys vaikuttaa edellä kuvattuun rahoituksen jakautumaan. Tarkemman arvion esittäminen ei vielä ole mahdollista.

Asetusehdotuksen sisältämä toiminnan laajennus luonnonhaitoista kärsivillä alueilla (artikla 10) tarjoaa Suomen harvaan asutuilla alueilla mahdollisuuden toteuttaa matkailuun, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvät investointeja EAKR-osarahoituksella. Mikäli kyseinen laajennus koskee alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitetta, vastaa asetusehdotus

näiltä osin nykyisen EAKR-asetuksen sisältöä. Kyseistä artiklaa on edelleen tarvetta täsmentää myös suorien investointitukien käyttömahdollisuuksien osalta. Tietoyhteiskuntakehityksen tukeminen ja siihen liittyvät toimet ovat tärkeitä. Niiden tukimahdollisuuksia on tarkennettu maaseutualueita ja luonnonhaitoista kärsiviä alueita koskevissa erityisartikloissa.

Asetusehdotus mahdollistaa myös yritystoiminnan rahoitusvälineiden monipuolisen käytön, kuten laina-, takaus- ja pääomasijoitusrahastot ja korkotuet. Suomessa tämä tarkoittaisi ensisijaisesti Finnvera Oyj:n toimenpiteiden EAKR-osarahoitusta. Nykyisellä ohjelmakaudella on Suomessa saatu hyviä kokemuksia Finnveran lainaohjelmien EAKR-osarahoituksesta ja niillä on todettu olevan merkittäviä vipuvaikutuksia. Finnvera Oyj:n EAKR-osarahoitteinen takaustoiminta käynnistyy vuonna 2005. Pääomasijoitustoiminnasta on kokemusta ohjelmakaudelta 1995-1999.

Yleisasetusehdotus rakentuu periaatteelle, jonka mukaan kutakin toimenpideohjelmaa rahoittaa yksi rahasto. Euroopan aluekehitysrahastosta voidaan yleisasetusehdotuksen mukaan täydentävästi rahoittaa toimintalinjan rahoituskehiksestä enintään 5 % Euroopan sosiaalirahaston toimialaan kuuluvia toimenpiteitä. Niiden tulee kuitenkin liittyä kyseiseen EAKR:n hankekokonaisuuteen. Tämä on uutta nykyiseen verrattuna. Tarkoituksena on lisätä joustavuutta ohjelmien toteutuksessa. Yhteisöä loiteohjelmissa (Interreg, Urban, Leader, Equal) menetelmä on ollut mahdollista kuluvalle kaudella, vaikkakaan Equal-ohjelmassa mahdollisuutta ei ole katsottu taroituksenmukaiseksi ottaa Suomessa käyttöön. Enimmäismääriä joustolle ei ole asetettu.

Kaupunkien rakennemuutoksen tukitoimenpiteet sisällytetään toimenpideohjelmiin nykyisen Urban – yhteisöaloitteen periaatteen mukaisesti. Kaupunkiuolottuvuuden sisällyttäminen toimenpideohjelmiin ei ole täysin uutta. Urban –yhteisöaloitteen tyyppisiä toimia toteutetaan nykyisissä tavoite 2 –ohjelmissa (Oulu, Tampereen Hervanta, Itä-Turku). Asetusehdotus mahdollistaa toiminnan laajentamisen. EAKR-toimet voivat sisältää enintään 10 % ESR-asetuksen mukaisia toimenpiteitä. Nykyisessä Urban II ohjelmassa ei tällaista enimmäismäärä ole. ESR-tyyppisten toimien osuus on ollut noin 40 % julkisesta kokonaisrahoituksesta (EU-maiden keskiarvo on 20 %). EAKR-asetuksen painopisteet tukevat kaupunkiseutujen kilpailukyyn vahvistamiselle olennaisia tekijöitä, kuten erikoistumista, tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä innovaatio- ja kansainvälisyysstrategioiden luomista ja toteuttamista sekä kaupunkiympäristön parantamista.

Maaseudun kehittäminen on huomioitu asetusehdotuksessa omalla kohtanaan. EAKR-toimet keskittyvät maaseutualueiden ja kalastuksesta riippuvaisen alueiden elinkeinojen monipuolistamiseen. Toimet liittyvät saavutettavuuden parantamiseen, tietoli-

kenneverkoston ja palvelujen rakentamisen nopeuttamiseen, uusien elinkeinojen kehittämiseen sekä matkailun ja maaseutupalvelujen kehittämiseen. Uutena elementtinä ehdotetaan kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen vahvistamisesta. Nykyisen kauden kokemuksiin perustuen on tärkeää, että yhteensovitus eri rahastoista rahoitettavien toimenpiteiden välillä on tehokasta.

Kokonaisuutena asetusehdotus korostaa alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa sekä teemallisesti että toimenpiteiden osalta kohdistetumpaa alueiden kehittämisstrategiaa. Suomessa on tällä kaudella osittain toteutettu toimenpiteiltään ja teemoiltaan keskitetymppää alueiden kehittämistä ohjelmakauden 1995 - 1999 verrattuna.

Kustannusten tukikelpoisuus määritellään pääsääntöisesti kansallisesti. EAKR-asetusehdotus määrittelee kustannukset, jotka eivät ole tukikelpoisia. Arvonlisäveron kohtelu tukikelpoisena kustannuksena on erilainen kuin Euroopan sosiaalirahastoa koskevassa asetusehdotuksessa esitetään. Kustannusten tukikelpoisuuteen ja arvonlisäveron kohteluun on otettu kantaa yleisasetusehdotusta koskevassa kirjelmässä.

Eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteeseen kuuluvassa rajat ylittävässä yhteistyössä ei enää mainita kaupunkien, maaseudun ja rannikkoalueiden kehittämistä erikseen. Tuettavan toimintaan kuuluu kuitenkin matkailu sekä vesi- ja energiahuolto, jotka osaltaan liittyvät esimerkiksi maaseudun kehittämiseen. Tästä huolimatta on vaarana, että maaseudun kehittämistoimet jäävät keskeisiltä osiltaan kokonaan pois tästä tavoitteesta. Kuluvalle ohjelmakaudella EAKR-asetuksessa on maininta, että INTERREG-yhteisöaloitteen osalta rahaston soveltamisalaa laajennetaan myös muun muassa EMOTR:ista rahoitettaviin toimiin. Näin ollen EAKR-asetuksessa ei ollut tarpeenkaan mainita maaseudun kehittämistä.

Interreg III –ohjelmien kautta rahoitetut hankkeet ovat olleet hyvin erityyppisiä. Ne liittyvät matkailuun ja kulttuuriin, tutkimukseen ja koulutukseen, liiketoimintaan ja asiantuntijuuden kehittämiseen sekä ympäristöön. Urban II –ohjelmassa korostuu asukkaiden omatoimisuuden tukeminen. Hankkeet ovat kehittämishankkeita. Suuria investointeja ei toteuteta. Pienimuotoisia investointeja on Interreg III –ohjelmissa tehty rajanylityspaikoille.

Myöskään ”hallinnon kehittäminen” ei löydy suoraan tuettavasta toiminnasta. Raja-alueyhteistyössä paikallis- ja aluetason näkökulma on huomattavissa ja perustuu olettamukseen, että paikallis- ja aluetason osallistuminen ja painoarvo ovat itsestään selviä. Näin ei kuitenkaan kokemuksen perusteella kaikissa maissa ole, esimerkiksi Virossa. Etelä-Suomen ja Viron INTERREG IIIA -ohjelman toteuttamisella tuskin pystytään merkittävästi muuttamaan tilannetta vuosina 2004-2006. Toinen tuettavasta toiminnasta puuttuva, mutta kuluvalle kaudella selkeästi toimii-

joita kiinnostanut yhteistyömuoto, on ollut niin kutsutut people-to-people-pienhankkeet ja esimerkiksi järjes töjen yhteistyö.

Valtioiden välisessä yhteistyössä tavoitteena on käynnistää entistä suurempia ja vaikuttavampia hankkeita. Yhteistyössä korostetaan aiempaa enemmän unionin taseisia periaatteita. Suomen kannalta muutos on siinä, että aluesuunnittelunäkökulma on jäämässä tuettavasta toiminnasta pois. Aluesuunnittelulla on kuitenkin kuluvalle kaudella ollut vankka pohja.

Kokonaisuutena asetusehdotus selkeyttää rajat ylittävän yhteistyön menettelytapoja määritellesään edellytykset ohjelmatyölle, toimeenpanolle, hallinnoinnille, seurannalle ja valvonnalle. Erilaisiin ohjelmakohtaisiin sopimuksiin kirjoitettuja hyviä käytäntöjä esitetään sisällytettäväksi asetukseen. Viranomaisten välinen tehtävä- ja vastuunjako on entistä selkeämpi.

Komission esitys siitä, että alueellinen yhteistyö – tavoitteessa komissio ja jäsenvaltiot voisivat yhteisesti linjata joitakin tukikelpoisuussääntöjä vaikuttaa toimivalta, mutta siihen liittyviä menettelyjä tulee vielä tarkentaa.

Asetusehdotuksessa määritellään yleiset periaatteet hankkeiden valinnalle niin raja-alueyhteistyön, valtioiden välisen yhteistyön kuin verkoston yhteistyön ja kokemusten vaihdonkin osalta. Esityksen mukaan valtioiden välisiä hankkeita voidaan toteuttaa myös yksittäisissä jäsenvaltioissa. Tällä lieenee tarkoitus helpottaa suurempien investointien toteuttamista. Säännös tuo sinänsä kaivattua joustavuutta, mutta sen käytännön ohjelmakohtaista soveltamista koskevia sääntöjä on tarpeen tarkentaa. Esitetyt yleiset vähimmäisvaatimukset yhteistoiminnalle vaikuttavat hyviltä.

Asetuksen mukaan hankkeiden valinnasta vastaa seurantakomitea. Tämä voidaan tulkita joko niin, että seurantakomitea valitsee eli tekee päätöksen rahoitettavista hankkeista tai niin, että se päättää menettelystä, jonka mukaan rahoitettavat hankkeet valitaan. Jälkimmäinen tulkinta tarkoittaisi mahdollisuutta säilyttää erilliset hallinto- ja seurantakomiteat. Useimmissa nykyisissä ohjelmissa on erilliset komiteat. Suomella on myönteisiä kokemuksia yhteisestä seuranta- ja hallintokomiteasta (Pohjoisen Periferian INTERREG IIIB –ohjelmassa, Pohjoisen vyöhykkeen INTERREG IIIC –ohjelmassa ja INTERACT-ohjelmassa). Joustavat sihteeristöjen toiminnan järjestämistä koskevat ratkaisut ovat osoittautuneet toimiviksi. Asetusehdotus on tulkittavissa niin, että sihteeristön tulisi olla sijoitettu hallintoviranomaisen yhteyteen.

Päähakijan velvollisuudet määritellään nykyisestä poiketen asetustasolla. Ehdotetut säännökset ovat kuluvalle kaudella muotoutuneiden hyviksi osoittautuneiden käytäntöjen mukaisia.

Rajat ylittävässä yhteistyössä voidaan ohjelman budjetista myöntää enintään 20 % ohjelma-alueeseen rahoitettavien alueiden hankkeisiin ja valtioiden välisessä yhteistyössä sellaisiin hankkeisiin, joihin osallistuu kumppaneita ohjelma-alueen ulkopuolelta. Rajat ylittävässä ja valtioiden välisessä yhteistyössä EAKR voi rahoittaa kustannuksia, jotka aiheutuvat hankkeiden tai niiden osien toteutuksesta EU:n ulkopuolella silloin kun nämä hyödyttävät yhteisöä. Mahdollisuus lisää ohjelmien joustavuutta. Etelä-Suomen ja Viron yhteistyössä se mahdollistaisi esimerkiksi Suomenlahden kasvukolmion jatkon.

6. ASIAN AIEMPI KÄSITTELY

Euroopan komissio antoi Euroopan aluekehitysrahastoa koskevan asetusehdotuksen 14.7.2004 yhdessä muiden rakennerahastoja koskevien asetusehdotusten kanssa. Tämän jälkeen asetusehdotuksia on käsitelty EU-asioiden komitean alaisessa alue- ja rakennepolitiikan jaostossa ja valtioneuvoston kanslian johtamassa Agenda 2007 –johtoryhmässä.

Neuvoston alue- ja rakennetoimien työryhmässä asetusehdotuksen käsittely on alkanut 7.10.2004. EAKR-asetusehdotus käsitellään osana Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaa koskevaa uudistusta, joka on kuvattu yleisasetusehdotusta koskevassa valtioneuvoston kirjelmässä Eduskunnalle.

Kirjelmässä käytetty terminologia ei ole vielä vakiintunut. Suomenkieliset asetusehdotukset saataneen lokakuussa 2004.

7. VALTIONEUVOSTON KANTA

7.1. Yleiset kannanotot Euroopan aluekehitysrahastoa koskevaan asetusehdotukseen

1. Globaalitalouden murroksessa toimivassa laajentuneessa Euroopan unionissa Suomi korostaa aluekehitysrahaston perustehtävää vähentää alueiden kehittyneisyyseroja vahvistamalla heikompien alueiden kilpailu- ja innovaatiokykyä sekä ympäristön kannalta kestävää kasvua. Edistämällä yritystoimintaa ja investoimalla osaamiseen luodaan uusia ja kestäviä työpaikkoja. Työllisyyden turvaaminen rakennemuutoksesta kärsivillä alueilla on Suomen kannalta keskeinen kysymys.

2. Suomi katsoo, että EAKR-asetusehdotuksen painopisteiden on tuettava Lissabonin ja Göteborgin strategioiden tavoitteita. Suomi pitää Euroopan aluekehitysrahaston asetusehdotusta hyvänä lähtökohtana EU:n alue- ja rakennepolitiikan uudistukselle EAKR:n tehtäväalueen osalta.

3. Suomi pitää tärkeänä, että luonnonhaitoista kärsivien alueiden erityiskohtelu koskee myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitetta, ja että se kattaa pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä edistävät tuotannolliset investoinnit.

4. Suomi pitää tärkeänä, että myös alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteessa voidaan jatkosakin kehittää monipuolisesti osaamis- ja innovaatio- rakenteita.

5. Suomi kannattaa EAKR:n nykyistä laajempaa käyttöä lainamuotoisiin, takaus- ja pääomasijoitusinstrumentteihin pk-yritystoiminnan kilpailukyvyn ja yrittäjyyden edistämiseksi.

6. Suomi pitää hyvänä kaupunkiulottuvuuden sisällyttämistä konvergenssi- sekä kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteiden toimenpideohjelmiin. Kaupunkipoliittisten toimenpiteiden tulee sisältää sosiaalisen integraation vahvistamisen lisäksi myös kaupunki-seutujen kilpailukykyä tukevia toimenpiteitä.

7. On tärkeää, että konvergenssitavoitteen sekä alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteen toimia voidaan kohdistaa myös maaseudun infrastruktuuriin, yrittäjyyden ja osaamisen kehittämiseen täydentäen maaseuturahaston ja kalatalousrahaston toimenpiteitä.

8. Suomi kannattaa mahdollisuutta rahoittaa rajoitettusti ESR:n toimenpidevalikoimaan kuuluvia hankkeita EAKR-varoin. Esitetty 5 %:n joustomahdollisuus vaikuttaa kuitenkin riittämättömältä.

9. Suomi pitää tärkeänä, että asetus mahdollistaa Suomen tarpeita vastaavien ympäristöhankkeiden toteuttamisen kaikilla alueilla riippumatta siitä, mihin tavoitteeseen ne tulevat kuulumaan. Asetuksen tulisi mahdollistaa ehdotettua monipuolisemman keinovalikoiman käyttö Natura 2000 –verkoston osalta. Toimenpiteiden tulee olla mahdollisia sekä konvergenssitavoitteessa että alueellinen kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteessa, jotta voidaan vahvistaa alueiden kestävä kehitystä ja maaseudun talouden monipuolistumista.

7.2. Kannanotot eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteeseen

10. Valtioiden välisessä ja alueiden välisessä yhteistyössä Suomi kannattaa toiminnan vahvempaa kytkentää unionin yhteisiin tavoitteisiin. Valtioiden välisessä yhteistyössä on kuitenkin tärkeää säilyttää riittävä joustavuus yhteistyöalueiden omien päämäärien huomioon ottamiseksi. Lisäksi Suomi pitää tärkeänä, että voidaan rahoittaa myös kaupunkien, maaseudun ja rannikkoalueiden kehittämiseen, hallinnon kehittämiseen sekä kansalaisten ja instituutioiden väliseen yhteistyöhön liittyviä toimia.

11. Suomi kannattaa komission esitystä lisätä mahdollisuuksia käyttää rahoitusta alueellisesti nykyistä

joustavammin. Suomen kannalta tärkeää on, että rajat ylittävissä ja valtioiden välisessä yhteistyössä EAKR-rahoituksesta voi enintään 10 % kohdistua unionin ulkopuolelle. Tämä parantaa muun muassa valtioiden välisen yhteistyön edellytyksiä Itämeren alueella.

12. Suomi pitää tärkeänä, että EAKR-varoin voidaan rahoittaa rajat ylittäviä yhteistyöhankkeita, jotka liittyvät työmarkkinoiden toimivuuteen ja maahanmuuttajien osaamiseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen integroitumiseen. Eurooppalainen alueellinen yhteistyö -tavoitteen lisäksi työperusteisen maahanmuuttopolitiikan hankkeita tulee voida rahoittaa ESR-asetuksen mukaisissa valtioiden ja alueiden välisissä toimissa.

Suomi pitää tärkeänä, että asetusehdotukseen on otettu tarkempia yhteisiä säännöksiä ohjelmien hallinnosta, seurannasta ja valvonnasta. Ottaen huomioon erot raja-alueyhteistyön toimintaympäristöissä ja edellytyksissä säännöksissä on tärkeä varmistaa riittävä joustavuus.

14. Suomi katsoo, että eurooppalainen alueellinen yhteistyö –tavoitteessa on tarpeen laatia yhteisö-talon tukikelpoisuussäännöt.